
Siim Tammer: miks ühiskond ei saa rahapesu eest midagigi tagasi?

19. juuli 2019

Äripäeva 15. juuli uudise kohaselt sai Läti Rigensise pank kohalikult finantsinspeksioonilt [miljon eurot trahvi](#) rahapesu ja terrorismi rahastamise vastaste reeglite rikkumise eest. Ka varem on olnud erinevaid uudiseid suurtest trahvidest ja trahviohtudest: Dansket võib oodata üle 500 miljoni euro suurune trahv Taani järelevalvelt seoses kahtlaste mitteresidentide äriga, mida peaaesjalikult kultiveeriti Eesti filiaali kaudu. Rääkimata siinjuures hiigeltrahvidest, mida määravad USA ametkonnad, mh finantsjärelevalvajad.

Arusaadavalt tekib küsimus, miks selliseid uudiseid Eestist ei tule? Miks meie ühiskond ei saa rasketest finantssektori rikkumistest midagigi tagasi?

Vastus on esmapilgul lihtne, pikemalt ja sügavamalt kaaludes keerukas – nagu tavaliselt kergete küsimustega juhtub olema. Lihtne vastus finantsjärelevalve poolelt on, et selleks puuduvad vajalikud kiired, tõhusad ja reaalses elus töötavad mehhanismid. Näiteks rahapesu valdkonnas oli pikalt võimalik trahvida panka rahapesualaste rikkumiste eest maksimaalselt kuni 32 000 euroga, alates 2017. aasta teisest poolest juba kuni 400 000 euroga.

Mured väärteovormiga

Need trahvid on finantsjärelevalvel võimalik määrata väärteomenetluse vormis ja väärteoraami arvestades. Väärteo vormi probleem on selles, et finantssektoris võib osa olulisi rikkumisi olla juba enne aegunud, kui need reaalses elus ilmnevad – väärtegu aegub tavapäraselt siis, kui selle lõpule viimisest kuni jõustunud kohtuotsuseni on möödunud kaks aastat, erioludes kolm aastat. Ehk sisuliselt peab olema rikkumise ja kohtuasja vahel mitte rohkem kui kaks aastat (erioludes kolm). Muresid väärteo vormi sobivusega finantssektoris on aga kindlasti rohkem.

Näitena sobib hästi pank nimega Utopia, kes paneb 2016. aastal toime ühe suure rikkumise, mis lõpeb samal aastal – võtab klientideks isikuid, kelle tausta ta ei kontrolli, ja laseb Utopia pangast läbi keerutada 200 miljardit eurot teadmata päritoluga raha. Järelevalvaja saab sellest teada 2017. aastal tavapärase järelevalvelise kontrolli raames. Väärteo korras karistamiseks jääb üks aasta ja see peab hõlmama kogu keeruka väärteomenetluse läbiviimist (mh konkreetse teo toimepanija ehk füüsilise juhtivisiku tuvastamist ja selle juriidilisele isikule omistamist) ning reeglina kolme kohtuastme läbimist. Trahviks saab maksimaalselt määrata 32 000 eurot. Tõenäosus, et pank Utopia midagi väärteo korras üldse maksma peab, on piisavalt väike, sest kõik asjaolud, et väärtegu aegub, räägivad tema kasuks. Rääkimata trahvi motiveerivast suuruselt.

Trahv tuleks määrata käibe pealt

Suuresti selline pilt on finantsjärelevalvaja poolel olnud ja mõne kohendusega on ka praegu, seda paraku Eestis. Oleme küll läbinud üsna raske faasi panganduses, kus suletud on Versobank,

Danskel on keelatud tegevuse jätkamine Eestis filiaalina ja pooleli on Swedbanki uurimine. Endiselt aga ei ole järelevalvel võimalust tegelikke, kiireid ja valusaid trahve määrata.

Utoopia panga näitelt edasi minnes – kui Utoopia panga seadusandlus järgiks ka praegu Eestile kohustuslikku pangandusdirektiivi nõudeid täies mahus, tuleks trahv määrata kuni 10% Utoopia panga eelmise majandusaasta netokäibe pinnalt. Ehk trahvi lagi oleks eelduslikult sadades miljonites eurodes. Selle eest saaks ehitada ja korda teha üsna mitmeid asju riigis, mis on ka ise kannatanud.

Finantsjärelevalve on juba aastaid rääkinud, et Eesti riigis võiks neil olla kiiremad, lihtsamad ja tõhusamad meetmed reageerimaks trahvidega oludes, kui toimub Utoopia panga laadne juhtum. Tänapäeval, mil meid ümbritsev on oluliselt muutunud, ei sobi väärteoraamistik enam vähemalt finantssektori kõige raskematele kaasustele. Vaja oleks toimivat ja lihtsat halduskaristuse süsteemi, et reageerida rasketele rikkumistele ka reaalse rahalise karistusega ja seda suuruses, mis ka mõju omaks.

**Artikkel ilmus 17. juulil 2019 [Äripäevas](#).*

Siim Tammer